

Vicepresidència Primera i Conselleria de Cultura i Esport

DECRET 199/2023, de 14 de novembre, del Consell, pel qual es declaren bé d'interés cultural, amb la categoria de monument, els assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel. [2023/11456]

PREÀMBUL

I. L'article 49.1.5^o de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de «Patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic arqueològic i científic, sense perjudici del que disposa el número 28 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució Espanyola». Així mateix, l'article 26.2 de Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià disposa que la declaració d'un bé d'interés cultural es farà mitjançant decret del Consell, a proposta de la conselleria competent en matèria de cultura. Tot això sense perjudici de les competències que l'article 6 de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol reserva a l'Administració general de l'Estat.

Els assuts de Mutxamel i de Sant Joan, són realitzacions arquitectòniques o d'enginyeria i obres d'escultura colossal, sent per la seua naturalesa, part i representació del patrimoni hidràulic valencià. Per tant, és necessari tutelar-los com a béns d'interés cultural amb la categoria de monument, figura aquesta, que segons els criteris tècnics que s'acaben d'expressar s'adequa millor a la particularitat i excepcionalitat dels seus valors. Tots dos enclavaments constitueixen manifestacions singularíssimes, la qual cosa imposa el seu màxim reconeixement a nivell patrimonial, que és l'objectiu del present decret declaratiu, en el qual s'estableix la normativa per a la protecció d'aquests dos immobles i els seus entorns, de manera que es preserve la integritat, assenyalant els seus valors i delimitant literalment i gràficament l'entorn al qual s'associa la seua percepció, la qual cosa desembocarà en la més eficaç tutela del patrimoni excepcional que incorporen.

II. Mitjançant resolució de 3 de juny de 2020 (DOGV 8838, 18.06.2020) de la Conselleria d'Educació, Cultura, i Esport, es va incoar expedient per a declarar bé d'interés cultural, amb la categoria de monument, els assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel, sotmetent-se l'expedient incoat a tràmit d'informació pública. Tenint en compte el transcurs del termini legal de vint mesos des que degué ser resolt el procediment de conformitat amb el que es disposa en l'article 27.7 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, es va produir la caducitat d'aquest, dictada per resolució de data 11 de març de 2022.

De conformitat amb l'article citat, per a reprendre la incoació del procediment, una vegada produïda la caducitat d'aquest, així com l'article 28 de l'esmentada llei, i vista la nova sol·licitud de l'Ajuntament de Mutxamel, com a propietari de l'assut de Sant Joan i com a usufructuari que compta amb el consentiment de la comunitat de regants propietària de l'assut de Mutxamel, per a la declaració dels assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel com bé d'interés cultural, aquesta conselleria va acordar incoar de nou l'expedient.

Mitjançant resolució de 3 de juny de 2020 (DOGV 8838, 18.06.20), de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, es va acordar incoar expedient per a declarar Béns d'Interés Cultural, amb la categoria de monument a favor dels assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel i es va sotmetre l'expedient incoat a tràmit d'informació pública, determinant els seus valors, descrivint-los, delimitant aquests i els seus corresponents entorns de protecció, articulant la corresponent normativa protectora.

S'han complit tots els tràmits legalment preceptius d'acord amb les disposicions vigents.

III. Consten en l'expedient els informes favorables a la declaració de bé d'interés cultural, del Consell Valencià de Cultura, de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles i de la Universitat d'Alacant, que han prestat la seua conformitat a la proposta declarativa que se'ls ha elevat, de conformitat amb el que estableix l'article 27.5 de la Llei 4/1998, de la Generalitat.

Vicepresidencia Primera y Conselleria de Cultura y Deporte

DECRETO 199/2023, de 14 de noviembre, del Consell, por el que se declaran bien de interés cultural, con la categoría de monumento, los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel. [2023/11456]

PREÁMBULO

I. El artículo 49.1.5^o del Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana establece la competencia exclusiva de la Generalitat en materia de «Patrimonio histórico, artístico, monumental, arquitectónico arqueológico y científico, sin perjuicio de lo que dispone el número 28 del apartado 1 del artículo 149 de la Constitución Española». Asimismo, el artículo 26.2 de Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano dispone que la declaración de un bien de interés cultural se hará mediante decreto del Consell, a propuesta de la conselleria competente en materia de cultura. Todo ello sin perjuicio de las competencias que el artículo 6 de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del patrimonio histórico español reserva a la Administración general del Estado.

Los azudes de Mutxamel y de Sant Joan, son realizaciones arquitectónicas o de ingeniería y obras de escultura colosal, siendo por su naturaleza, parte y representación del patrimonio hidráulico valenciano. Por lo tanto, es necesario tutelarlos como bienes de interés cultural con la categoría de monumento, figura esta, que según los criterios técnicos que se acaban de expresar se adecúa mejor a la particularidad y excepcionalidad de sus valores. Ambos enclaves constituyen manifestaciones singularísimas, lo que impone su máximo reconocimiento a nivel patrimonial, que es el objetivo del presente decreto declarativo, en el que se establece la normativa para la protección de estos dos inmuebles y sus entornos, de forma que se preserve la integridad, señalando sus valores y delimitando literal y gráficamente el entorno al que se asocia su percepción, lo que desembocarà en la más eficaz tutela del patrimonio excepcional que incorporan.

II. Mediante resolución de 3 de junio de 2020 (DOGV 8838, 18.06.2020) de la Conselleria de Educación, Cultura, y Deporte, se incoó expediente para declarar bien de interés cultural, con la categoría de monumento, los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel, sometándose el expediente incoado a trámite de información pública. Habida cuenta del transcurso del plazo legal de veinte meses desde que debió ser resuelto el procedimiento de conformidad con lo dispuesto en el artículo 27.7 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, se produjo la caducidad del mismo, dictada por resolución de fecha 11 de marzo de 2022.

De conformidad con el artículo citado, para retomar la incoación del procedimiento, una vez producida la caducidad del mismo, así como el artículo 28 de la mencionada ley, y vista la nueva solicitud del Ayuntamiento de Mutxamel, como propietario del azud de Sant Joan y como usufructuario que cuenta con el consentimiento de la comunidad de regantes propietaria del azud de Mutxamel, para la declaración de los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel como bien de interés cultural, esta conselleria acordó incoar de nuevo el expediente.

Mediante resolución de 13 de abril de 2022 (DOGV 9330, 03.05.2022), de la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte, se acordó incoar de nuevo el expediente para declarar Bienes de Interés Cultural, con la categoría de monumento a favor de los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel y se sometió el expediente incoado a trámite de información pública, determinando sus valores, describiéndolos, delimitando los mismos y sus correspondientes entornos de protección, articulando la correspondiente normativa protectora.

Se han cumplido todos los tramites legalmente preceptivos de acuerdo con las disposiciones vigentes.

III. Constan en el expediente los informes favorables a la declaración de bien de interés cultural, del Consell Valencià de Cultura, de la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos y de la Universidad de Alicante, que han prestat su conformidad a la propuesta declarativa que se les ha elevado, de conformidad con lo que establece el artículo 27.5 de la Ley 4/1998, de la Generalitat.

Així mateix, s'han recaptat de les conselleries afectades els informes exigits per l'article 43 de la Llei 5/1983, de 30 de desembre, del Consell, sense que s'haja formulat per aquestes cap al·legació.

IV. El present decret declaratiu s'adequa als principis de bona regulació establits en l'article 129 de la Llei 39/2015, de 30 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, havent-se acreditat la concurrència en aquesta iniciativa normativa dels principis de necessitat, eficàcia, proporcionalitat, seguretat jurídica, transparència en el seu procés d'elaboració, i eficiència.

En compliment del principi de necessitat i eficàcia l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana preceptua en el seu article 12 que la Generalitat vetllarà per la protecció i defensa de la identitat i els valors del Poble Valencià i el respecte a la seua diversitat i al seu patrimoni històric. En aquest sentit, els béns que incorporen valors monumentals en grau particularment significatiu, com han informat els serveis tècnics, han d'accedir a la condició de bé d'interés cultural amb la categoria de monument.

Tenint en compte les circumstàncies i singulars característiques que concorren en els assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel, s'imposa el seu màxim reconeixement a nivell patrimonial mitjançant la declaració com a béns d'interés cultural de conformitat amb el mandat contingut en la Llei 4/1998, de la Generalitat.

En compliment del principi de proporcionalitat, el present decret declaratiu constitueix l'eina necessària i imprescindible per a la preservació, posada en valor i divulgació al màxim nivell dels assuts històrics de Mutxamel i sant Joan, i de la unitat paisatgística en què es troben.

En compliment del principi de seguretat jurídica la present formalització tutelar i la normativa que en aquesta s'estableix, concilia l'obligada protecció a uns béns de moltíssima significació patrimonial amb la definició precisa de l'estatut jurídic dels propietaris inclosos en els àmbits d'afecció dels béns declarats, les facultats dels quals es limiten en la mesura estrictament necessària per a preservar els valors culturals detectats i per a salvaguardar l'ambient paisatgístic al qual històricament s'associen en les preexistències que actualment el conformen.

En compliment del principi de transparència per a potenciar la participació activa dels destinataris en l'elaboració de la present iniciativa normativa, s'ha notificat la iniciació de l'expedient als propietaris afectats, s'ha suscitat la intervenció activa dels ciutadans a través del tràmit d'informació pública, conferint-se finalment audiència a l'Ajuntament de Mutxamel, Confederació Hidrogràfica del Xúquer i al Sindicat de Regs de l'Horta d'Alacant, que no ha formulat al·legacions.

En compliment del principi d'eficiència la present disposició reglamentària tan solament implementa el tràmit de la prèvia i preceptiva autorització administrativa de l'òrgan competent en matèria de Cultura per a qualssevol actuacions de transcendència patrimonial que pretenguin realitzar-se en l'àmbit dels béns declarats i els seus entorns únicament als efectes de salvaguardar les seues preexistències, tal com apareixen descrites en el present decret declaratiu, en relació de causa a efecte, i no comporta cap càrrega per a l'Administració.

En virtut de l'exposat i de conformitat amb el que s'estableix en els articles 18.f i 28.c de la Llei 5/1983, de 30 de desembre, del Consell i la resta de normativa referenciada i d'aplicació, a iniciativa i proposta del vicepresident primer i conseller de Cultura i Esport, conforme amb el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana, i prèvia aprovació, en la reunió del Consell el dia 14 de novembre de 2023.

DECRETE

CAPÍTOL I Objecte

Article 1. Objecte

El present decret té com a objecte declarar béns d'interés cultural amb la categoria de monuments els assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel, descrits detalladament en l'apartat

Asimismo se han recabado de las consellerias afectadas los informes exigidos por el artículo 43 de la Ley 5/1983, de 30 de diciembre, del Consell, sin que se haya formulado por las mismas alegación alguna.

IV. El presente decreto declarativo se adecúa a los principios de buena regulación establecidos en el artículo 129 de la Ley 39/2015, de 30 de octubre, del procedimiento administrativo común de las administraciones públicas, habiéndose acreditado la concurrència en esta iniciativa normativa de los principios de necesidad, eficacia, proporcionalidad, seguridad jurídica, transparencia en su proceso de elaboración, y eficiencia.

En cumplimiento del principio de necesidad y eficacia el Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana preceptúa en su artículo 12 que la Generalitat velará por la protección y defensa de la identidad y los valores del Pueblo Valenciano y el respeto a su diversidad y a su patrimonio histórico. En este sentido, los bienes que incorporen valores monumentales en grado particularmente significativo, como han informado los servicios técnicos, deben acceder a la condición de bien de interés cultural con la categoría de monumento.

Teniendo en cuenta las circunstancias y singulares características que concurren en los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel, se impone su máximo reconocimiento a nivel patrimonial mediante la declaración como bienes de interés cultural de conformidad con el mandato contenido en la Ley 4/1998, de la Generalitat.

En cumplimiento del principio de proporcionalidad, el presente decreto declarativo constituye la herramienta necesaria e imprescindible para la preservación, puesta en valor y divulgación al máximo nivel de los azudes históricos de Mutxamel y Sant Joan, y de la unidad paisajística en que se encuentran.

En cumplimiento del principio de seguridad jurídica la presente formalización tutelar y la normativa que en la misma se establece, concilia la obligada protección a unos bienes de destacadísima significación patrimonial con la definición precisa del estatuto jurídico de los propietarios incluidos en los ámbitos de afección de los bienes declarados, cuyas facultades se limitan en la medida estrictamente necesaria para preservar los valores culturales detectados y para salvaguardar el ambiente paisajístico al que históricamente se asocian en las preexistencias que actualmente lo conforman.

En cumplimiento del principio de transparencia para potenciar la participación activa de los destinatarios en la elaboración de la presente iniciativa normativa, se ha notificado la iniciación del expediente a los propietarios afectados, se ha suscitado la intervención activa de los ciudadanos a través del trámite de información pública, confiriéndose finalmente audiencia al Ayuntamiento de Mutxamel, Confederación Hidrogràfica del Júcar y al Sindicato de Riegos de la Huerta de Alicante, que no ha formulado alegaciones.

En cumplimiento del principio de eficiencia la presente disposición reglamentaria tan solamente implementa el trámite de la previa y preceptiva autorización administrativa del órgano competente en materia de cultura para cualesquiera actuaciones de trascendencia patrimonial que pretendan realizarse en el ámbito de los bienes declarados y sus entornos a los solos efectos de salvaguardar sus preexistencias, tal y como aparecen descritas en el presente decreto declarativo, en relación de causa a efecto, y no conlleva carga alguna para la Administración.

En virtud de lo expuesto y de conformidad con lo establecido en los artículos 18.f y 28.c de la Ley 5/1983, de 30 de diciembre, del Consell y el resto de normativa referenciada y de aplicación, a iniciativa y propuesta del vicepresidente primero y conseller de Cultura y Deporte, conforme con el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana, antes de su aprobación, en la reunión del Consell del día 14 de noviembre de 2023.

DECRETO

CAPÍTULO I Objeto

Artículo 1. Objeto

El presente decreto tiene como objeto declarar bienes de interés cultural con la categoría de monumentos los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel, descritos pormenoriza-

3 de l'annex I del present decret, resolent-se totes dues declaracions acumulativament en guardar aquests enclavaments patrimonials íntima connexió per la situació d'immediatesa en què s'emplacen aquests béns, a Mutxamel.

CAPÍTOL II

Normativa de protecció dels monuments i els seus entorns

Article 2. Règim del monument. Entorns de protecció

1. S'atindrà al que es disposa en la secció segona, Règim dels béns immobles d'interés cultural, del capítol III de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, aplicable a la categoria de monument.

2. Els entorns de protecció dels monuments són els delimitats en l'apartat 4 de l'annex I del present decret.

Article 3. Usos permesos

Els usos permesos seran tots aquells compatibles amb la posada en valor i gaudi patrimonial del bé i que contribuïsquen a la consecució d'aquestes finalitats. L'autorització particularitzada d'ús es regirà segons el que es disposa en l'article 18 de la citada llei.

Article 4. Règim general d'intervencions

1. De conformitat amb el que es disposa en l'article 35 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de patrimoni cultural valencià, qualsevol intervenció que pretenga abordar-se en els monuments i el seu entorn de protecció requerirà la prèvia autorització de la conselleria competent en matèria de cultura. Aquesta autorització s'emetrà conforme als criteris establits en la present normativa i, en el no contemplat en aquesta, mitjançant l'aplicació directa dels criteris contemplats en l'article 39 de l'esmentada llei.

2. Totes les intervencions requeriran, per a la seua autorització, la definició precisa del seu abast, amb la documentació tècnica que per la seua especificitat els corresponga, i amb la ubicació parcel·l·ària i el suport fotogràfic que permeta constatar la situació de partida i la seua transcendència patrimonial.

Article 5. Excepcions al Règim general

1. Sense perjudici del que es disposa en l'article anterior, mitjançant informe tècnic municipal motivat, es podrà derivar la no necessitat d'autorització prèvia en els edificis situats al voltant de protecció dels monuments, en les actuacions que se situen fora del present marc normatiu per falta de transcendència patrimonial, com seria el cas de les obres i instal·lacions dirigides a la mera conservació, reparació general, així com equipament i decoració interior.

2. En aquests casos, l'ajuntament comunicarà a aquesta administració en el termini de 10 dies la concessió de llicència municipal, adjuntant com a mínim l'informe tècnic que s'esmenta en el paràgraf anterior, un pla d'ubicació i el suport fotogràfic que permeta constatar la situació de partida i la falta de transcendència patrimonial del pretés.

Article 6. Actuacions arqueològiques

Totes les intervencions sobre els espais, immobles i equipaments històrics dels monuments i els seus entorns han de contemplar les cauteles arqueològiques previstes en l'article 62 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, per a aconseguir una protecció arqueològica efectiva i expressa en benefici de la salvaguarda del patrimoni cultural hidràulic existent en el llit del riu Montnegre, tant del visible com del subterrani. En qualsevol cas, les actuacions arqueològiques hauran de ser autoritzades per la conselleria competent en matèria de cultura, d'acord amb l'article 60 de la mateixa llei.

Article 7. Preservació del paisatge Històric

1. A fi de preservar el paisatge històric del llit, no s'autoritzarà cap edificació per a qualsevol ús, quedant expressament prohibits els abocaments de residus i moviments de terres, excepte els requerits per al seu estudi i conservació. En les edificacions existents al voltant de protecció es podran realitzar únicament obres de consolidació i manteni-

damente en el apartado 3 del anexo I del presente decreto, resolviéndose ambas declaraciones acumulativamente al guardar dichos enclaves patrimoniales íntima conexión por la situación de inmediatez en que se emplazan dichos bienes, en Mutxamel.

CAPÍTULO II

Normativa de protección de los monumentos y sus entornos

Artículo 2. Régimen del monumento. Entornos de protección

1. Se atenderá a lo dispuesto en la sección segunda, Régimen de los bienes inmuebles de interés cultural, del capítulo III de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, aplicable a la categoría de monumento.

2. Los entornos de protección de los monumentos son los delimitados en el apartado 4 del anexo I del presente decreto.

Artículo 3. Usos permitidos

Los usos permitidos serán todos aquellos compatibles con la puesta en valor y disfrute patrimonial del bien y que contribuyan a la consecución de dichos fines. La autorización particularizada de uso se regirá según lo dispuesto en el artículo 18 de la citada ley.

Artículo 4. Régimen general de Intervenciones

1. De conformidad con lo dispuesto en el artículo 35 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de patrimonio cultural valenciano, cualquier intervención que pretenda abordarse en los monumentos y su entorno de protección requerirá de la previa autorización de la conselleria competente en materia de cultura. Esta autorización se emitirá conforme a los criterios establecidos en la presente normativa y, en lo no contemplado en la misma, mediante la aplicación directa de los criterios contemplados en el artículo 39 de la citada ley.

2. Todas las intervenciones requerirán, para su autorización, la definición precisa de su alcance, con la documentación técnica que por su especificidad les corresponda, y con la ubicación parcelaria y el apoyo fotogràfic que permita constatar la situación de partida y su transcendència patrimonial.

Artículo 5. Excepciones al Régimen General

1. Sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo anterior, mediante informe técnico municipal motivado, se podrá derivar la no necesidad de autorización previa en los edificios situados en el entorno de protección de los monumentos, en las actuaciones que se sitúen fuera del presente marco normativo por falta de transcendència patrimonial, como sería el caso de las obras e instalaciones dirigidas a la mera conservación, reparación general, así como equipamiento y decoración interior.

2. En estos casos, el ayuntamiento comunicará a la conselleria competente en materia de cultura la concesión de licencia municipal, adjuntando como mínimo el informe técnico que se menciona en el párrafo anterior, un plano de ubicación y el apoyo fotogràfic que permita constatar la situación de partida y la falta de transcendència patrimonial de lo pretendido.

Artículo 6. Actuaciones arqueológicas

Todas las intervenciones sobre los espacios, inmuebles y equipamientos históricos de los monumentos y sus entornos deben contemplar las cauteles arqueológicas previstas en el artículo 62 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, para conseguir una protección arqueológica efectiva y expresa en beneficio de la salvaguarda del patrimonio cultural hidràulico existente en el lecho del riu Montnegre, tanto del visible como del subterráneo. En cualquier caso, las actuaciones arqueológicas deberán ser autorizadas por la conselleria competente en materia de cultura, de acuerdo con el artículo 60 de la misma ley.

Artículo 7. Preservación del paisaje histórico

1. A fin de preservar el paisaje histórico del cauce, no se autorizará edificación alguna para cualquier uso, quedando expresamente prohibidos los vertidos de residuos y movimientos de tierras, salvo los requeridos para su estudio y conservación. En las edificaciones existentes en el entorno de protección se podrán realizar únicamente obras de

ment sense augmentar el seu volum edificat. S'eliminaran els elements impropis dels edificis i espais públics, com a instal·lacions aèries, aplacats i materials i tècniques constructives no tradicionals.

2. Es conservarà i reposarà la vegetació i arbratge autòctons de ribera tractats de manera que es faça compatible l'existència del medi natural i paisatgístic propi del lloc amb el seu gaudi ciutadà.

Article 8. Activitats no permeses

Queda proscriu la introducció d'anuncis o publicitat exterior (excepte cartells informatius dels noms i activitats dels edificis) en qual·sevol de les seues acepcions, que irrompa en aquesta escena urbana o no urbana de l'àmbit protegit, excepte les relacionades amb activitats culturals o esdeveniments festius que, de manera ocasional, reversible i per temps limitat sol·liciten i obtinguen autorització expressa de la conselleria competent en matèria de cultura.

Article 9. Preexistències

Els camps i camins dels àmbits protegits hauran de mantindre els seus talusos naturals o murets de tancament de maçoneria. Els tancaments hauran d'adaptar-se a les condicions de màxima permeabilitat visual i no alteració de les components orogràfiques del terreny.

Article 10. Infraestructures

Les noves infraestructures, com a aprovisionament d'aigua, subministrament elèctric, telefonia, etc., hauran de ser enterrades, sense afectar el paisatge ni a les façanes dels immobles dels monuments i els seus entorns de protecció.

Article 11. Béns de rellevància local

1. El règim d'intervencions en els béns de rellevància local relacionats en l'apartat 5, serà, fins que no s'inclouen en el Catàleg de Proteccions amb aquesta expressa tipificació protectora, i aquest no reba la pertinent validació patrimonial, el que s'estableix amb caràcter transitori en l'article 10 del Decret 62/2011, del Consell, pel qual es regula el procediment de declaració i el règim de protecció dels béns de rellevància local, i les mesures protectores d'aquest decret.

2. Els béns de rellevància local que s'integren en els entorns de protecció s'enumeren i descriuen en l'apartat 5 de l'annex I del present decret.

Article 12. Responsabilitat

La contravençió del que es preveu en els articles anteriors determinarà la responsabilitat de l'ajuntament en els termes establits en l'article 37 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera. Inscripció en l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià

La present declaració de béns d'interès cultural, amb la categoria de monument, els assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel, s'inscriuran en la Secció Primera de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià i en el Registre General de Béns d'Interès Cultural, dependent de l'Administració general de l'Estat.

Segona. Absència d'incidència en la despesa pública de la present disposició

La implementació i posterior desenvolupament del present decret no podrà tindre cap incidència en la dotació de tots i cadascun dels capítols de despesa assignats a la Vicepresidència Primera i Conselleria de Cultura i Esport, i en tot cas haurà de ser atés amb els mitjans personals i materials de la conselleria competent per raó de la matèria.

consolidación y mantenimiento sin aumentar su volumen edificado. Se eliminarán los elementos impropios de los edificios y espacios públicos, como instalaciones aéreas, aplacados y materiales y técnicas constructivas no tradicionales.

2. Se conservará y repondrá la vegetación y arbolado autóctonos de ribera tratados de manera que se haga compatible la existencia del medio natural y paisajístico propio del lugar con su disfrute ciudadano.

Artículo 8. Actividades no permitidas

Queda proscriu la introducción de anuncios o publicidad exterior (excepto carteles informativos de los nombres y actividades de los edificios) en cualquiera de sus acepciones, que irrompa en dicha escena urbana o no urbana del ámbito protegido, salvo las relacionadas con actividades culturales o eventos festivos que, de manera ocasional, reversible y por tiempo limitado soliciten y obtengan autorización expresa de la conselleria competente en materia de cultura.

Artículo 9. Preexistencias

Los campos y caminos de los ámbitos protegidos deberán mantener sus taludes naturales o muretes de cerramiento de mampostería. Los cerramientos deberán adaptarse a las condiciones de máxima permeabilidad visual y no alteración de las componentes orográficas del terreno.

Artículo 10. Infraestructuras

Las nuevas infraestructuras, como aprovisionamiento de agua, suministro eléctrico, telefonía, etc., deberán ser enterradas, sin afectar al paisaje ni a las fachadas de los inmuebles de los monumentos y sus entornos de protección.

Artículo 11. Bienes de relevancia local

1. El régimen de intervenciones en los bienes de relevancia local relacionados en el apartado 5, será, hasta tanto no se incluyan en el Catálogo de Protecciones con esta expresa tipificación protectora, y este no reciba la pertinente validación patrimonial, lo establecido con carácter transitorio en el artículo 10 del Decreto 62/2011, del Consell, por el que se regula el procedimiento de declaración y el régimen de protección de los bienes de relevancia local, y las medidas protectoras de este decreto.

2. Los bienes de relevancia local que se integran en los entornos de protección se enumeran y describen en el apartado 5 del anexo I del presente decreto.

Artículo 12. Responsabilidad

La contravençió de lo previsto en los artículos anteriores determinarà la responsabilidad del ayuntamiento en los términos establecidos en el artículo 37 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano.

DISPOSICIONES ADICIONALES

Primera. Inscripción en el Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano

La presente declaración de bienes de interés cultural, con la categoría de monumento, los azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel, se inscribirán en la Sección Primera del Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano y en el Registro General de Bienes de Interés Cultural, dependiente de la Administración general del Estado.

Segunda. Ausencia de incidencia en el gasto público de la presente disposición

La implementació i posterior desenvolupament del present decret no podrà tindre incidència alguna en la dotació de tots i cada uno de los capítols de gasto asignados a la Vicepresidencia Primera y Conselleria de Cultura y Deporte, y en todo caso deberá ser atendido con los medios personales y materiales de la conselleria competente por razón de la materia.

DISPOSICIONS FINALS

Primera. Entrada en vigor

El present decret es publicarà en el BOE i entrarà en vigor l'endemà a la seua publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

Segona. Pla Especial de Protecció de l'Entorn

D'acord amb el que es disposa en els articles 34.2 i 39.4 de la Llei 4/1998, de la Generalitat, el Pla especial de protecció dels béns d'interés cultural haurà d'aprovar-se en el termini d'un any des de la publicació de la present declaració.

València, 14 de novembre de 2023

El president de la Generalitat,
CARLOS MAZÓN GUIXOT

El vicepresident primer i conseller de Cultura i Esport,
VICENTE JOSÉ BARRERA SIMÓ

ANNEX I

Descripció dels béns objecte de la declaració i determinació dels seus valors. Entorns de protecció

1. Denominació

Assuts de Mutxamel i de Sant Joan del terme municipal de Mutxamel.

2. Localització

- Comunitat autònoma: Comunitat Valenciana
- Província: Alacant
- Municipi: Mutxamel

3. Descripció i dades historicoartístiques

3.1. Introducció

L'horta d'Alacant és un dels secans regats més interessants del Levant peninsular, sent un dels pilars històrics on ha descansat la societat alacantina. La base del funcionament d'aquesta horta ha sigut el sistema de séquies i el repartiment de les seues aigües, que funcionen des d'època musulmana, dels quals el municipi de Mutxamel conserva en el llit del riu Montnegre o Sec les capçaleres d'aquesta xarxa de regs, que són l'Assut Vell o de Mutxamel, el Nou, de Sant Joan o del Gualeró i el del Campello, vertaderes joies de l'arquitectura hidràulica.

El secular dèficit hídric donà lloc a un sistema de reg basat en un estricte còmput horari i a la construcció de preses que retingueren i desviaren l'aigua generada per les precipitacions extraordinàries tardorenques. El modèlic pantà de Tibi és un excel·lent exemple de la necessitat apressant d'emmagatzemar aigua per a poder regar els camps en períodes clau del cicle agrícola però, també, del desig d'evitar que els cabals, tan extraordinaris com necessaris, producte de les precipitacions torrencials es perderen en la mar. Aquest embassament i els assuts localitzats aigües avall, van compondre un singular sistema hidràulic sistemàticament sotmès als vaivens de la meteorologia. Les pertinaces sequeres patides, juntament amb els excessos hidrometeorològics, contribuïren a crear una peculiar cultura de l'aigua en la qual tècnica, control institucional i religiositat popular es donaren la mà i contribuïren a compondre un paisatge de regadiu deficitari d'enorme interès que ha estat vigent fins a les dècades darreres del segle passat.

Els assuts reuneixen una sèrie de valors fonamentals. Són fruit sens dubte de la resposta d'una societat hàbil que de l'escassetat d'aigua va fer virtut i va resoldre aquesta problemàtica amb unes construccions que optimitzen el seu ús i deixen una petjada no només física, sinó també cultural i social.

Si la presa de Tibi té importància cabdal com a peça d'arquitectura hidràulica, pel que va suposar en la tècnica constructiva durant segles, els tres assuts o preses menors no li van a la saga. El seu interès tipològic és menys destacable, si bé forma part d'un ambiciós projecte d'evitar el desaproveïment de l'aigua, captant les aigües que es produeixen

DISPOSICIONES FINALES

Primera. Entrada en vigor

El presente decreto se publicará en el BOE y entrará en vigor el día siguiente a su publicación en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

Segunda. Plan especial de protección del entorno

De acuerdo con lo dispuesto en los artículos 34.2 y 39.4 de la Ley 4/1998, de la Generalitat, el Plan especial de protección de los Bienes de Interés Cultural deberá aprobarse en el plazo de un año desde la publicación de la presente declaración.

València, 14 de noviembre de 2023

El president de la Generalitat,
CARLOS MAZÓN GUIXOT

El vicepresidente primero y conseller de Cultura y Deporte,
VICENTE JOSÉ BARRERA SIMÓ

ANEXO I

Descripción de los bienes objeto de la declaración y determinación de sus valores. Entornos de protección

1. Denominación

Azudes de Mutxamel y de Sant Joan del término municipal de Mutxamel.

2. Localización

- Comunidad autónoma: Comunitat Valenciana
- Provincia: Alicante
- Municipio: Mutxamel

3. Descripción y datos histórico-artísticos

3.1. Introducción

La huerta de Alicante es uno de los secanos regados más interesantes del Levante peninsular, siendo uno de los pilares históricos donde ha descansado la sociedad alicantina. La base del funcionamiento de esta huerta ha sido el sistema de acequias y el reparto de sus aguas, que funcionan desde época musulmana, del cual el municipio de Mutxamel conserva en el cauce del río Montnegre o Seco las cabeceras de esta red de riegos, que son el Assut Vell o de Mutxamel, el Nou, de Sant Joan o de El Gualeró y el de El Campello, verdaderas joyas de la arquitectura hidràulica.

El secular dèficit hídrico dio lugar a un sistema de riego basado en un estricto cómputo horario y a la construcción de presas que retuvieran y desviarán el agua generada por las precipitaciones extraordinarias otoñales. El modélico pantano de Tibi es un excelente ejemplo de la necesidad acuciante de almacenar agua para poder regar los campos en períodos clave del ciclo agrícola pero, también, del deseo de evitar que los caudales, tan extraordinarios como necesarios, producto de las precipitaciones torrenciales se perdieran en el mar. Este embalse y los azudes localizados aguas abajo compusieron un singular sistema hidràulico sometido a los vaivens de la meteorología. Las pertinaces sequías padecidas, junto con los excesos hidrometeorològicos, contribuyeron a crear una peculiar cultura del agua en la que técnica, control institucional y religiosidad popular se dieron la mano y contribuyeron a componer un paisaje de regadío deficitario de enorme interès que ha estado vigente hasta las dècadas postreras del siglo pasado.

Los azudes reúnen una serie de valores fundamentales. Son fruto, sin duda, de la respuesta de una sociedad hàbil que de la escasez de agua hizo virtud y resolvió esta problemàtica con unas construcciones que optimizan su uso, y que han dejado una huella no solo física, sino también cultural y social.

Si la presa de Tibi tiene importancia capital como pieza de arquitectura hidràulica, por lo que supuso en la tècnica constructiva durante siglos, los tres azudes o presas menores no van a la zaga. Su interès tipològico es menos destacable, si bien forma parte de un ambicioso proyecto de evitar el desperdicio del agua, que captan las aguas que se

més a baix del pantà de Tibi i sent origen de séquies primàries en el sistema de reg de l'horta d'Alacant.

El riu Montnegre naix en la Foia de Castalla i desemboca en el municipi del Campello, rebent diversos noms durant el seu recorregut. En el seu naixement, pròxim a Castalla i fins al pantà de Tibi, se'l denomina riu Verd. Aigües avall de la presa, creuant el terme de Xixona va encaixonat per terres fosques que li donen nom com a riu Montnegre. Rep les aigües del barranc de Xixona i ja en terme de Mutxamel, passats els assuts, es denomina, riu Sec, fent al·lusió a un llit sense aigua durant molts mesos a l'any i que quasi sempre només la porta en època de pluges torrencials.

L'assut o presa de derivació resulta fonamental, com a tècnica de reg, en el sistema valencià. La seua funció primordial consisteix a detenir l'aigua i, amb posterioritat, dividir-la i canalitzar-la. En els rius xicotets, com és el cas del Montnegre, l'aigua eventual producte dels forts xàfecs equinoccials té un gran valor, d'ací l'existència d'aquests assuts que regulaven i dirigien els cabals del riu cap a les diferents séquies que solcaven la vella horta alacantina.

Perquè els assuts estigueren nets i en condicions crearen l'ofici d'assuter, amb les funcions de cuidar l'assut, distribuir l'aigua a les diferents séquies i avisar quan venia l'aiguaüt, és a dir l'aigua d'avinguda del riu. Els assuters eren emprats del Sindicat de Reg, pujaven tots els mesos al pantà de Tibi, prenien mesures del nivell de l'aigua i anaven fins a l'oficina d'Alacant a donar-ne part. Aquest ofici d'assuter es transmetia per herència de pares a fills. Els últims assuters que hi ha hagut són: Pepe «L'Assut» al pantà de Tibi, Carlos «Sant Peret» a l'assut de Mutxamel, José Planelles «Pinotxo» a l'assut de Sant Joan, i l'Oncle Saoro «la Canaleta» a l'assut del Campello.

Quan baixava l'avinguda del riu, és a dir, l'aiguaüt, des del pantà de Tibi es disparaven uns tirs d'escopeta i es tocava la campana de l'ermita i el ressò del riu transportava el senyal. Un home que vivia en el Riuet de Montnegre quan sentia els tirs pujava a l'ermita del Xapitell i tocava la campana. De seguida l'assuter de Mutxamel amb l'escopeta disparava més tirs i desviava part de l'aigua al Pantanet. El que estava de guàrdia al Pantanet tocava una botzina i quan l'escoltaven tocaven la campana de l'ermita de Montserrat. Llavors l'assuter de Sant Joan avisava i es preparava per a l'avinguda de l'aigua. En aquell moment tots els regants eixien als partidors principals i el guardià de l'aigua des de les casetes de reg partia l'aigua a les corresponents séquies.

3.2. Descripció detallada dels béns objecte de la declaració

a) Assut de Mutxamel, Vell o de les Fontetes i construccions anexes a la séquia Major o del Consell.

És una obra fonamental dins de la història de l'horta d'Alacant, ja que desviava les aigües amb una boquera cap a la séquia Major, principal artèria del sistema de regs. La vida de l'assut és fruit d'una successió d'arranjaments, de reconstruccions i de projectes, uns superposats a uns altres.

Es tracta d'un mur rectilini la longitud del qual és de 46 metres; té una amplària constant en secció corba en forma de monticle, des de la coronació a l'extrem situat aigües avall aconseguix els 9,5 metres amb una altura de 3,40. La part situada aigües amunt es troba farcida de tarquims. Probablement el nucli de la presa és de pedra en forma de maçoneria, revestida exteriorment per obra de carreus disposats en filades paral·leles al sentit longitudinal. La longitud mitjana de cada carreu és de 0,85 metres. Presenta un ressalt en la coronació amb pilars encastats cada dos metres, compostos per un sol carreu de 40 per 40 cm i un metre d'altura, amb ranures per a encaixar-hi taules de fusta o carreus.

Aquest assut situat en la partida de l'Almaina, és la presa menor més antiga de les tres. Molts investigadors pensen que va ser construïda en el segle XIII, encara que anteriorment va poder existir una presa d'arc de mig punt d'origen romà. Realment, les primeres dades documentals que es conserven sobre la seua existència daten de finals del segle XV però, a partir del segle XVI, es troben referències més concretes en els textos de Pascual Madoz i Antonio José Cavanilles, sense oblidar el detallat estudi de les fonts escrites que n'ha realitzat Armando Alberola a la fi del segle XX.

Com a documents a assenyalar, trobem com en 1578 la ciutat d'Alacant pensava alçar un nou assut encara que es va decidir que urgia més retocar l'existent, alçant la paret i reforçant-lo pels extrems. A la tardor

producen más abajo del pantano de Tibi y es origen de acequias primarias en el sistema de riego de la huerta de Alicante.

El río Montnegre nace en la Hoya de Castalla y desemboca en el municipio de El Campello. Durante su recorrido recibe diversos nombres: en su nacimiento, próximo a Castalla y hasta el pantano de Tibi, se le denomina río Verde; aguas abajo de la presa, cruzando el término de Jijona va encajonado por tierras oscuras que le dan nombre como río Montnegre; recibe las aguas del barranco de Jijona y ya en término de Mutxamel, pasados los azudes, se denomina, río Seco, haciendo alusión a un cauce sin agua durante muchos meses al año y que casi siempre solo la lleva en época de lluvias torrenciales.

El azud o presa de derivación resulta fundamental, como técnica de riego, en el sistema valenciano. Su función primordial consiste en detener el agua para, con posterioridad, dividirla y encauzarla. En los ríos pequeños, como es el caso del Montnegre, el agua eventual producto de los fuertes aguaceros equinocciales tiene un gran valor, de ahí la existencia de esos azudes que regulaban y dirigían los caudales del río hacia las diferentes acequias que surcaban la vieja huerta alacantina.

Para que los azudes estuvieran limpios y en condiciones se creó el oficio de azutero, con las funciones de cuidar del azud, distribuir el agua a las distintas acequias y avisar cuando venia el aguaüt, es decir el agua de avenida del río. Los azuteros eran empleados del Sindicato de Riego, subían todos los meses al pantano de Tibi, tomaban medidas del nivel del agua e iban hasta la oficina de Alicante a dar parte. Este oficio de azutero se transmitía por herencia de padres a hijos. Los últimos azuteros que ha habido son: Pepe «L'Assut» al pantano de Tibi, Carlos «Sant Peret» al azud de Mutxamel, José Planelles «Pinotxo» al azud de Sant Joan, y el Tío Saoro «la Canaleta» al azud de El Campello.

Cuando bajaba la avenida del río, es decir, el aguaüt, desde el pantano de Tibi se disparaban unos tiros de escopeta y se tocaba la campana de la ermita y el eco del río transportaba la señal. Un hombre que vivía en el «Riuet de Montnegre» cuando escuchaba los tiros subía a la ermita de El Xapitell y tocaba la campana. Enseguida el azutero de Mutxamel con la escopeta disparaba más tiros y desviaba parte del agua al Pantanet. El que estaba de guardia en el Pantanet tocaba una bocina y cuando la oían tocaban la campana de la ermita de Montserrat. Entonces el azutero de Sant Joan avisaba y se preparaba para la avenida del agua. En ese momento todos los regantes salían a los partidores principales y el guardián del agua desde las casetas de riego partía el agua a las correspondientes acequias.

3.2. Descripción pormenorizada de los bienes objeto de la declaración

a) Azud de Mutxamel, Vell o de les Fontetes y construcciones anexas a la acequia Mayor o del Consell.

Es una obra fundamental dentro de la historia de la huerta de Alicante, ya que desviaba las aguas con una boquera hacia la acequia Mayor, principal arteria del sistema de riegos. La vida del azud es fruto de una sucesión de arreglos, de reconstrucciones y de proyectos superpuestos unos a otros.

Se trata de un muro rectilíneo cuya longitud es de 46 metros; tiene una anchura constante en sección curva en forma de montículo, desde la coronación en el extremo situado aguas abajo alcanza los 9,5 metros con una altura de 3,40 metros. La parte situada aguas arriba se encuentra rellena de tarquines. Probablemente el núcleo de la presa sea de piedra en forma de mampostería, revestida exteriormente por sillería dispuesta en hiladas paralelas al sentido longitudinal. La longitud media de cada sillar es de 0,85 metros. Presenta un recrecimiento en la coronación con pilares empotrados cada dos metros, compuestos por un solo sillar de 40 por 40 centímetros y un metro de altura, con ranuras para encajar tablas de madera o tablachos.

Este azud, situado en la partida de la Almaina, es la presa menor más antigua de las tres. Muchos investigadores piensan que fue construida en el siglo XIII, aunque anteriormente pudo existir una presa de arco de medio punto de origen romano. Realmente, los primeros datos documentales que se conservan sobre su existencia datan de finales del siglo XV pero, a partir del siglo XVI, se encuentran referencias más concretas en los textos de Pascual Madoz y Antonio José Cavanilles, sin olvidar el detallado estudio de las fuentes escritas que ha realizado Armando Alberola a finales del siglo XX.

Como documentos a señalar, encontramos como en 1578 la ciudad de Alicante pensaba levantar un nuevo azud aunque se decidió que urgía más retocar el existente, alzando la pared y reforzándolo por los extre-

de 1590, una gran avinguda va arruïnar en gran manera aquesta presa menor i va afectar la séquia del Consell. Les obres de reparació van concloure un any més tard.

A principis de segle XVIII, el capítol alacantí va voler novament realitzar obres de millora en aquest assut i van encarregar la redacció dels capítols per a l'arrendament de les obres, adjudicades en 1712. Serà A.J. Cavanilles qui ens describa aquesta obra hidràulica com un llarg murallón que en arc travessa el riu, consta de carreus fins al gruix, capaç de resistir les furioses avingudes.

Encara que la presa degué quedar perfectament reformada, no va poder suportar les diverses riudes esdevingudes a la fi del segle XVIII com l'avinguda d'agost de 1789 que va trencar els assuts de Mutxamel i de Sant Joan i va inutilitzar la séquia Major en emplenar-la amb els arrossegaments, o l'avinguda de setembre de 1793 que va arrancar l'assut i la seua casamata i arrasà camps i camins. Una nova avinguda en 1794, va destruir el Molí Nou. Després d'anys de discussió sobre qui havia de córrer amb les despeses de les reparacions, una ordre reial de 1797, establia un repartiment per terçies —una tercera part corresponia a la Reial Hisenda i les dues restants als interessats en el reg—. L'execució del nou assut i l'arranjament de la séquia Major es realitzarien segons els plans de l'arquitecte Vicente Gascó. Així i tot, el 13 de març de 1802, el rei Carles IV aprovava uns nous plans elaborats per José Cascant i el 14 d'agost el capítol de la ciutat d'Alacant es donava per assabentat que els preparatius per a començar estaven ultimats.

L'assut que s'alça en l'actualitat és una reconstrucció realitzada a principis del segle XIX. La seua funció primigènia era recollir les aigües de les avingudes que depassaven el pantà i, una vegada assimilades a l'Aigua Vella, ser distribuïdes per al reg a Mutxamel, Tàngel i el Palamó, però el cabal actual és tan modest que es fa necessari acumular l'aigua en el denominat Pantanet. Aquest és un depòsit construït en 1842 i engrandit en 1847 que, actualment, fa les funcions de partidor, distribuint els cabals a les séquies.

Fins als anys 30 del segle XX, aquest assut ha sigut mantingut i atés, normalment, pels assuters procedents del pantà de Tibi. Aquesta professió ha desaparegut amb la jubilació de Carles Sant Peret, el qual dues o tres vegades per setmana recorria el llit del riu vigilant i distribuint l'aigua.

—Casamata de govern, casa de comportes de l'assut de Mutxamel: és contigua a l'extrem sud del mur de l'assut, aprofitant i assimilant a la seua fàbrica la de l'estrep de l'assut. La construcció té dos nivells, l'inferior està al nivell de l'assut i allí es troben les dues preses d'aigua. Es tracta de sengles canalitzacions de sòl i parets planes realitzades en obra de carreus, cobertes per volta de mig canó seguit d'obra de carreus en aquelles parts que coincideixen amb mur de càrrega o camí en la part superior.

Pel que respecta al pis superior, és el que dona pas als mecanismes per a accionar les comportes de tancament. Consta de dues naus longitudinals superposades a les canalitzacions inferiors. L'entrada és única, existeix una obertura amb arc rebaixat per a la comunicació lateral entre totes dues naus. Estan rematades per volta de canó seguida, realitzada en maçoneria revocada amb morter d'algeps. El sòl situat sobre els canals és de taules de planta semicircular i rematada superior horitzontal amb lliuraments laterals corbats. Es desconeix la seua finalitat funcional, en la part del fons de cadascuna d'aquestes hi ha sengles emblemes. Un reproduïx la imatge de la Santa Faç, el segon situat cap a l'interior de la nau recull els atributs de la crucifixió. Sobre la paret del costat oposat, enfrontant amb els anteriors, hi ha un altre de similars característiques, igualment amb tema religiós, representant en aquesta ocasió una imatge de la Verge.

El sistema de recollida d'aigües es completa amb un camí contigu a la façana principal, que facilita el pas cap a aquesta caseta de comportes, així com als sobreeixidors. Aquest camí té una tàpia que evita el perill de caiguda a l'estany contigu i compta amb dos desguassos realitzats en pedra calcària.

En el costat de llevant hi ha un estany d'uns cent metres quadrats de planta. D'aquest arranca la séquia, que excavada en la roca, dona origen a la Séquia Major de l'Horta.

Existeix un sobreeixidor per a l'eliminació de l'aigua excendent, dotat d'un mecanisme de comportes de fusta que permet retornar l'aigua sobrant al llit del riu una vegada depassada la presa. La caseta és de pedra de carreus cobert interiorment mitjançant volta de canó i exteriorment mitjançant coberta inclinada a dues aigües.

mos. En otoño de 1590, una gran avenida arruinó en gran medida esta presa menor y afectó a la acequia del Consell. Las obras de reparación concluyeron un año más tarde.

A principios de siglo XVIII, el cabildo alicantino quiso nuevamente realizar obras de mejora en este azud y encargaron la redacción de los capítulos para el arriendo de las obras, adjudicadas en 1712. Será A. J. Cavanilles quien nos describa esta obra hidràulica como «un largo murallón que en arco atraviesa el río, consta de sillares hasta el grueso capaz de resistir las furiosas avenidas».

Aunque la presa debió quedar perfectamente reformada no pudo soportar las diversas riadas acaecidas a finales del siglo XVIII como la avenida de agosto de 1789 que rompió los azudes de Mutxamel y de Sant Joan e inutilizó la acequia Mayor al rellenarla con los arrastres, o la avenida de septiembre de 1793 que arrancó el azud y su casamata y arrasó campos y caminos. Una nueva avenida en 1794, destruyó el Molí Nou. Tras años de discusión sobre quien debía correr con los gastos de las reparaciones, una orden real de 1797, establecía un reparto por tercias —una tercera parte correspondía a la Real Hacienda y las dos restantes a los interesados en el riego—. La ejecución del nuevo azud y el arreglo de la acequia Mayor se realizarían según los planos del arquitecto Vicente Gascó. Aun así, el 13 de marzo de 1802, el rey Carlos IV aprobaba unos nuevos planos elaborados por José Cascant y el 14 de agosto el cabildo de la ciudad de Alicante se daba por enterado de que los preparativos para comenzar estaban ultimados.

El azud que se levanta en la actualidad es una reconstrucción realizada a principios del siglo XIX. Su función primigenia era recoger las aguas de las avenidas que rebasaban el pantano para, una vez asimiladas al Agua Vieja, ser distribuidas para el riego en Mutxamel, Tàngel y El Palamó, pero, el caudal actual es tan modesto que se hace necesario acumular el agua en el denominado «Pantanet». Este es un depósito construido en 1842 y agrandado en 1847 que actualmente hace las funciones de partidor y distribuye los caudales a las acequias.

Hasta los años treinta del siglo XX, este azud ha sido mantenido y cuidado, normalmente, por los azuteros procedentes del pantano de Tibi. Esta profesión ha desaparecido con la jubilación de Carlos «Sant Peret», quien dos o tres veces por semana recorría el lecho del río vigilando y distribuyendo el agua.

—Casamata de gobierno, casa de compuertas del azud de Mutxamel: es contigua al extremo sur del muro del azud, que aprovecha y asimila en su fàbrica la del estribo del azud. La construcción tiene dos niveles, el inferior está a nivel del azud y allí se encuentran las dos tomas de agua. Se trata de sendas canalizaciones de suelo y paredes planas realizadas en sillería, cubiertas por bóveda de medio cañón seguido de sillería en aquellas partes que coinciden con muro de carga o camino en la parte superior.

Por lo que respecta al piso superior, es el que da paso a los mecanismos para accionar las compuertas de cierre. Consta de dos naus longitudinales superpuestas a las canalizaciones inferiores. La entrada es única; existe un vano con arco rebajado para la comunicación lateral entre ambas naus. Están rematadas por bóveda de cañón seguido, realizado en mampostería revocada con mortero de yeso. El suelo situado sobre los canales es de tablas de planta semicircular y remate superior horitzontal con entregas laterales curvadas. Se desconoce su finalidad funcional. En la parte del fondo de cada una de ellas hay sendos emblemas: uno reproduce la imagen de la Santa Faz, el segundo, situado hacia el interior de la nave, recoge los atributos de la crucifixión. Sobre la pared del lado opuesto, enfrontando con los anteriores hay otro de similares características, igualmente con tema religioso, que representa en esta ocasión una imagen de la Virgen.

El sistema de recogida de aguas se completa con un camino contiguo a la fachada principal que facilita el paso hacia dicha caseta de compuertas así como a los aliviaderos. Este camino tiene una tapia que evita el peligro de caída al estanque contiguo, y cuenta con dos desagües realizados en piedra caliza.

En el lado de levante hay un estanque de unos cien metros cuadrados de planta. De él arranca la acequia que, excavada en la roca, da origen a la Acequia Mayor de la huerta.

Existe un aliviadero para la eliminación del agua excendente, dotado de un mecanismo de compuertas de madera que permite devolver el agua sobrante al cauce del río una vez rebasada la presa. La caseta es de piedra de sillería cubierta interiormente mediante bóveda de cañón y exteriormente mediante cubierta inclinada a dos aguas.

Una segona séquia exterior a l'abans esmentada, recorre en paral·lel l'estany, construïda al capdamunt sobre pilars d'obra, enguixada tota la fàbrica per morter de ciment. Entra l'aigua just per la cantonada de confluència entre la presa i les boques de presa d'aigua primitiva. Tota aquesta construcció realitzada en els últims anys, juntament amb el tub de canalització de l'aigua, es consideren elements impropis al monument i al seu entorn.

Passant les dues comportes de sobreexidors, travessa la séquia major fins a entrar en una conducció en mina que arriba fins al Pantanet, uns cinc-cents metres aigües avall.

– Casa del pantaner de l'assut de Mutxamel: és contigua pel costat sud a la casa de protecció de les comportes. Planta rectangular, presenta al costat del costat sud un pati o corral realitzat amb posterioritat. La coberta està inclinada a dues aigües, façana de pedra vista. El seu estat de conservació és bo, rehabilitada.

b) Assut de Sant Joan, Nou, del Pas de Bussot o del Gualeró i construccions annexes a la séquia del Gualeró

És la presa menor situada en l'origen de la Séquia del Gualeró. Tipològicament pertany a la disposició d'arc-volta, realitzada externament en carreus amb nucli de maçoneria. Destaca aquesta obra per la perfecció del seu disseny i de la seua execució, sent un dels exemples més notables de presa corba del nostre territori.

Aquesta presa menor presenta una planta corba de 48 metres de corda i els seus paraments de carreus, verticals, tenen 7,35 metres d'alt per 3,60 metres de grossària, reforçat en els extrems per estreps. Està recrescut amb pilars de conglomerat d'1,20 metres d'altura entre els quals s'encastaven les fustes en unes ranures practicades en les cares laterals.

La presa té un total de 15 filades horitzontals amb una potència mitjana que oscil·la entre 0,40 i 0,50 metres. El vas de la presa està amb tarquim, el que va obligar a un ressalt a base de taulons recolzats en pilastres de pedra. En el llit, en la part baixa del parament sec s'aprecien algunes foradades provocades per l'abocament de les aigües d'avinguda que poden arribar a descalçar la roca sobre la qual s'assenta l'assut. Sobre la coronació queden alguns pilars del cavall de conglomerat d'argamassa i còdols. En la part de l'esquerra estan units amb un muret del mateix material i en la resta en canvi es presenten exempts. Alguns estan reforçats amb escuadras i en els laterals es distingeixen les ranures en les quals s'albergaven els carreus.

El cabal d'aigua retingut era desviat per una boquera anomenada el Gualeró cap a la séquia homònima, eix de la nova xarxa de regs. Disposat a continuació de l'assut, el tram inicial del Gualeró consisteix en un mur corb de maçoneria compactada amb argamassa en el qual es van obrir quatre obertures regulades per comportes de fusta per a desguassar l'excés en cas d'avingudes i impedir que l'horta s'inundara.

La presa presenta diversos elements constructius de notable interès. Un d'aquests és la solució de la rematada de la presa on una sèrie de diversos carreus són de majors dimensions que els altres, exactament comprén dues filades per la qual cosa actua a manera de clau. Una altra solució es troba en l'estrep del costat nord, on els carreus estan units entre si per mitjà de cues d'oreneta realitzades en pedra, solució que s'aprecia també en les restes de l'antiga presa de Mutxamel.

La presa presenta bon estat de conservació. La casa que protegeix els mecanismes de les comportes estava en estat ruïnós, i actualment està rehabilitada.

Igualment els canals de pas d'aigua, els murs de la qual estan realitzats en obra de carreu, es troben en bon estat de conservació. Les obres de construcció d'un pont a menys de cinquanta metres de la presa ha sigut la causa de l'aterrament parcial d'aquestes boqueres.

Aquest assut se situa en les proximitats del pont existent en la carretera que uneix Sant Joan d'Alacant i Busot; d'ací, que també siga conegut com a Assut Nou o del Pas de Busot. La construcció és anterior a la fàbrica que hui coneixem. La seua construcció degué obeir al context d'ampliació de l'espai agrícola amb nous cultius en la baixa edat mitjana.

Després de les investigacions d'Armando Alberola, trobem algun document datat el 21 de juny de 1377 on aquesta obra és aprovada pel rei Pere IV i posteriorment, cap a 1578, el Consell alacantí va determinar un nou assut en el riu d'Alacant en el pas de Bussot perquè [...] ens ha constatat ser cosa necessària i útil per a recollir les aigües pluvials

Una segunda acequia exterior a la antes mencionada recorre en paralelo el estanque, construïda en lo alto sobre pilares de obra, revocada toda la fàbrica por mortero de cemento. Entra el agua justo por la esquina de confluencia entre la presa y las bocas de toma de agua primitiva. Toda esta construcción realizada en los últimos años, junto con el tubo de canalización del agua, se consideran elementos impropios al monumento y a su entorno.

Pasadas las dos compuertas de aliviaderos, cruza la acequia mayor hasta entrar en una conducción en mina que llega hasta el Pantanet, unos quinientos metros aguas abajo.

– Casa del pantanero del azud de Mutxamel: es contigua por el lado sur a la casa de protección de las compuertas. Planta rectangular, presenta junto al lado sur un patio o corral realizado con posterioridad. La cubierta está inclinada a dos aguas, fachada de sillarejo visto. Su estado de conservación es bueno, rehabilitada.

b) Azud de Sant Joan, Nou, del Pas de Bussot o de El Gualeró y construcciones anexas a la acequia de El Gualeró.

Es la presa menor situada en el origen de la Acequia de El Gualeró. Tipològicament pertenece a la disposició de arco-bóveda realizada externamente en sillería con núcleo de mampostería. Destaca esta obra por la perfección de su diseño y de su ejecución, siendo uno de los ejemplos más notables de presa curva de nuestro territorio.

Esta presa menor presenta una planta curva de 48 metros de cuerda y sus paramentos de sillería, verticales, tienen 7,35 metros de alto por 3,60 metros de espesor, reforzados en los extremos por estribos. Está recrescido con pilares de conglomerado de 1,20 metros de altura entre los cuales se engastaban los maderos en unas ranuras practicadas en las caras laterales.

La presa tiene un total de 15 hiladas horizontales con una potencia media que oscila entre 0,40 y 0,50 metros. El vaso de la presa está atarquinado, lo que obligó a un recrescido a base de tablones apoyados en machones de piedra. En el cauce, en la parte baja del paramento seco se aprecian algunos socavones provocados por el vertido de las aguas de avenida que pueden llegar a descalzar la roca sobre la que se asienta el azud. Sobre la coronación quedan algunos pilares de la albardilla de conglomerado de argamasa y cantos. En la parte de la izquierda están unidos con un murete del mismo material y en el resto, en cambio, se presentan exentos. Algunos están reforzados con escuadras y en los laterales se distinguen las ranuras en las que se albergaban los tablachos.

El caudal de agua retenido era desviado por una boquera llamada «El Gualeró» hacia la acequia homònima, eje de la nueva red de riegos. Dispuesto a continuación del azud, el tramo inicial de El Gualeró consiste en un murallón curvo de mampostería compactada con argamasa en el que se abrieron cuatro vanos regulados por compuertas de madera para desaguar el excedente en caso de avenidas e impedir que la huerta se inundara.

La presa presenta diversos elementos constructivos de notable interés. Uno de ellos es la solución del remate de la presa donde una serie de varios sillares son de mayores dimensiones que los restantes, exactamente comprende dos hiladas por lo que actúa a modo de llave. Otra solución se encuentra en el estribo del lado norte, donde los sillares están unidos entre sí por medio de colas de milano realizadas en piedra, solución que se aprecia también en los restos de la antigua presa de Mutxamel.

La presa presenta buen estado de conservación. La casa que protege los mecanismos de las compuertas estaba en estado ruinoso; actualmente está rehabilitada.

Igualmente los canales de paso de agua, cuyos muros están realizados en sillería, se encuentran en buen estado de conservación. Las obras de construcción de un puente a menos de cincuenta metros de la presa ha sido la causa del aterramiento parcial de estas boqueras.

Este azud se situa en las proximidades del puente existente en la carretera que une Sant Joan d'Alacant y Busot; de ahí, que también sea conocido como «Assut Nou» o del «Pas de Busot». La construcción es anterior a la fàbrica que hoy conocemos. Su construcción debió obedecer al contexto de ampliación del espacio agrícola con nuevos cultivos en la baja edad media.

Tras las investigaciones de Armando Alberola, encontramos algún documento datado el 21 de junio de 1377 donde esta obra es aprobada por el rey Pedro IV y posteriormente, hacia 1578, el Consell alicantino determinó un nuevo azud en «lo riu de Alacant en lo pas de Busot perquè [...] nos ha constatat ser cosa necesaria e utilosa» para recoger las

i d'avingudes que no pogueren contindre's en l'assut de Mutxamel i reconduir-les a l'Horta, reforçant el reg de la part baixa d'aquesta: Sant Joan d'Alacant, Benimagrell i la Condomina. Encara que per les pressions dels regants, aquest no va ser construït fins a 1631 i reparat en 1640 a causa dels danys provocats per les diverses avingudes de 1635 que van arruïnar la paret i deixaren l'assut inutilitzat. Les despeses de l'obra es van liquidar en 1656, any de construcció comunament acceptat.

Igual que l'assut de Mutxamel, aquest va patir els efectes destructius de la riuada de setembre de 1793, va ser reconstruït en 1800 per l'arquitecte Josep Cascant, segons plans de l'arquitecte Vicent Gascó.

Fins als anys 30 del segle XX, aquest assut ha sigut mantingut i atés encara que, actualment, presenta un estat d'abandó. El seu últim assuter va ser Josep Planelles Martínez, Pinotxo; el càrrec el va heretar del seu pare i del seu avi. Resulta especialment interessant el testimoniatge de la seua filla, Carmen Planelles, perquè recorda que les terres que envoltaven la seua casa tenien tot allò que va fer famosa a l'horta d'Alacant: ametlers, garroferes, vinyes, figueres, oliveres, etc. Hui aquesta zona ha quedat desèrtica. En 1997, es va procedir a la rehabilitació de la caseta de l'assuter i de les casetes de descàrrega de la séquia del Gualeró.

Alhora que es va construir l'assut de Sant Joan, els regants haurien condicionat l'antiga séquia del Gualeró per a utilitzar-la com a boca del nou assut. Els investigadors creuen que aquest topònim prové de goleró, terme català derivat de gola, definit com un lloc profund on l'aigua és engolida; encara que, també pot fusionar-se com gual, lloc d'un riu de poca profunditat per on és travessat. En definitiva, el Gualeró va ser una séquia que havia de ser travessada per diverses sendes; de fet, aquesta era sortejada per una canaleta de pedra hui desapareguda i substituïda per un sífó i una canonada. Actualment, aquesta séquia es troba tapada.

La missió principal del Gualeró és portar les aigües des de la part alta de Sant Joan d'Alacant, on enllaça amb la séquia Major, fins a la part baixa de l'Horta, on torna a enllaçar amb la ja esmentada séquia Major. Antigament, tenia uns quatre o cinc metres d'ample en el sòl i aconseguia diferents altures durant el seu recorregut i arribava als set o huit metres en les parts més profundes. Els investigadors pensen que una vegada fet el Gualeró, es realitza una remodelació o readaptació dels regs d'aquesta zona, canviant el nom d'algunes séquies i donant reg a altres zones.

Aquest assut conté les inscripcions següents: en la crecudada de formigó es lliguen diverses, en una d'aquestes diverses lletres que corresponen als obrers que van fer el treball de ressalt. En una altra únicament: «1935». En una tercera: «EL DIA 10 DE NOVIEMBRE 1934 SE'N DUGUÉ L'AGUA AQUESTS PILARS QUE EREN DE PEDRA». I finalment la més moderna diu: «El dia 20 d'agost de 1950 es van acabar les obres. Pels guardes del sindicat, Carlos Pedraza, Luis T., Tomas B.L.»

3.3. Parts integrants

a) Assut de Mutxamel, construccions annexes a la séquia Major, Casamata de govern, casa de comportes de l'assut de Mutxamel i casa del pantaner de l'assut.

b) Assut de Sant Joan i construccions annexes a la séquia del Gualeró.

4. Delimitació dels entorns

4.1. Entorn de protecció del Monument Assut de Mutxamel:

a) Justificació

S'inclou a l'entorn de protecció la unitat paisatgística formada per la conca del riu Montnegre, fitada també pels camins més pròxims des d'on és possible la contemplació del bé d'interès cultural. Per a la concreció de l'àmbit del bé d'interès cultural en les franges establides per distàncies a l'eix del riu caldrà ajustar-se a la seua constatació amb la realitat física d'aquest. Es considera inclòs en l'àmbit proposat, un dels edificis de major rellevància vinculats amb l'aprofitament hidràulic de les aigües del riu Montnegre en el terme de Mutxamel, el Molí Nou; el mateix riu Montnegre en aquest tram i els terrenys directament vinculats als edificis anteriorment citats i les riberes del riu.

b) Definició literal de la delimitació:

aguas pluviales y de avenidas que no pudieran contenerse en el azud de Mutxamel y reconducirlas a la huerta, reforzando el riego de la parte baja de la misma: Sant Joan d'Alacant, Benimagrell y la Condomina. Aunque por las presiones de los regantes, este no fue construido hasta 1631 y reparado en 1640 debido a los daños provocados por las diversas avenidas de 1635 que arruinaron la pared y dejaron al azud inutilizado. Los gastos de la obra se liquidaron en 1656, año de construcción comúnmente aceptado.

Al igual que el azud de Mutxamel, este sufrió los efectos destructivos de la riada de septiembre de 1793, siendo reconstruido en 1800 por el arquitecto José Cascant, según planos del arquitecto Vicente Gascó.

Hasta los años treinta del siglo XX, este azud ha sido mantenido y cuidado aunque, actualmente, presenta un estado de abandono. Su último azutero fue Josep Planelles Martínez, «Pinotxo»; el cargo lo heredó de su padre y de su abuelo. Resulta especialmente interesante el testimonio de su hija, Carmen Planelles, porque recuerda que las tierras que rodeaban su casa tenían todo aquello que hizo famosa a la huerta de Alicante: almendros, algarrobos, viñas, higueras, olivos, etc. Hoy esta zona ha quedado desèrtica. En 1997, se procedió a la rehabilitación de la caseta del azutero y de las casetas de descarga de la acequia de El Gualeró.

A la vez que se construyó el azud de Sant Joan, los regantes habrían acondicionado la antigua acequia de El Gualeró para utilizarla como boca del nuevo azud. Los investigadores creen que este topónimo proviene de goleró, término catalán derivado de gola, definido como un lugar profundo donde el agua es engullida; aunque, también puede fusionarse como gual, lugar de un río de poca profundidad por donde es cruzado. En definitiva, El Gualeró fue una acequia que debía ser cruzada por diversas sendas; de hecho, esta era sorteada por una canaleta de piedra hoy desaparecida y sustituida por un sífón y una tubería. Actualmente, esta acequia se encuentra tapada.

La misión principal de El Gualeró es llevar las aguas desde la parte alta de Sant Joan d'Alacant, donde enlaza con la acequia Mayor, hasta la parte baja de la huerta, donde vuelve a enlazar con la ya mencionada acequia Mayor. Antiguamente, tenía unos cuatro o cinco metros de ancho en el suelo y alcanzaba diferentes alturas durante su recorrido, llegando a los siete u ocho metros en las partes más profundas. Los investigadores piensan que una vez hecho El Gualeró, se realiza una remodelación o readaptación de los riegos de esta zona, y que cambia el nombre de algunas acequias y se da riego a otras zonas.

Este azud contiene las siguientes inscripciones: en la crecida de hormigón se leen varias, en una de ellas varias letras que corresponden a los obreros que hicieron el trabajo de recrecido. En otra, únicamente: «1935». En una tercera: «EL DIA 10 DE NOVIEMBRE 1934 LLEVO EL AGUA ESTOS PILARES QUE ERAN DE PIEDRA». Y finalmente la más moderna dice: «El día 20 de agosto de 1950 se terminaron las obras. Por los guardas del sindicato, Carlos Pedraza, Luis T., Tomas B.L.»

3.3. Partes integrantes

a) Azud de Mutxamel, construcciones anexas a la acequia Mayor, Casamata de gobierno, casa de compuertas del azud de Mutxamel y casa del pantanero del azud.

b) Azud de Sant Joan y construcciones anexas a la acequia de El Gualeró.

4. Delimitación de los entornos

4.1. Entorno de protección del monumento Azud de Mutxamel:

a) Justificación

Se incluye en el entorno de protección la unidad paisajística formada por la cuenca del río Montnegre, acotada también por los caminos más próximos desde donde es posible la contemplación del bien de interés cultural. Para la concreción del ámbito del bien de interés cultural en las franjas establecidas por distancias al eje del río se estará a su constatación con la realidad física del mismo. Se considera incluido en el ámbito propuesto, uno de los edificios de mayor relevancia vinculados con el aprovechamiento hidràulico de las aguas del río Montnegre en el término de Mutxamel, el Molí Nou; el mismo río Montnegre en este tramo y los terrenos directamente vinculados a los edificios anteriormente citados y las riberas del río.

b) Definición literal de la delimitación:

Origen: punt A, escaire nord-oest de la parcel·la 03090A006000680000GA (parcel·la 68, polígon 6), coordenades UTM (X 721581,73, Y 4257628,58)

Sentit: horari

Línia delimitadora: des de l'origen punt A de la delimitació, la línia segueix en sentit horari en direcció sud-est per la línia delimitadora de la parcel·la 67 del polígon 6 de Mutxamel. Continua el límit pel perímetre d'aquesta parcel·la en direcció nord i després en direcció sud-est fins al punt (X 721581,73, Y 4257628,58). Des d'allí, la línia continua fins al sud pel límit de la mateixa parcel·la i travessa el llit del riu fins a arribar al punt (X 721581,73, Y 4257628,58) de la parcel·la 9012 del polígon 6. La línia segueix per la vora d'aquesta parcel·la fins al punt (X 721581,73, Y 4257628,58). Des d'allí, el límit de l'entorn gira cap a l'oest seguint el límit de les parcel·les 61, 63 i 64 del polígon 6. A la cantonada oest de la parcel·la 64, la línia gira cap al nord fins a la cantonada nord de la mateixa parcel·la (X 721581,73, Y 4257628,58), moment en el qual la línia es dirigeix cap a l'oest seguint el llit del riu pel límit de les parcel·les 66 i 67 del polígon 6 fins a arribar a la intersecció de la parcel·la 67 amb el camí del Molí Nou (X 721581,73, Y 4257628,58). La línia després gira cap al punt A seguint el límit d'aquest camí i la vora de la parcel·la 68.

c) Delimitació gràfica: s'adjunta pla en l'annex al document.

4.2. Entorn de protecció del Monument Assut de Sant Joan:

a) Justificació

S'inclou a l'entorn de protecció la unitat paisatgística formada per la conca del riu Montnegre, fitada també pels camins més pròxims des d'on és possible la contemplació del bé d'interès cultural. Per a la concreció de l'àmbit del bé d'interès cultural en les franges establides per distàncies a l'eix del riu es farà la seua constatació amb la realitat física d'aquest. Es consideren inclosos en l'àmbit proposat, un dels edificis de major rellevància vinculats amb l'aprofitament hidràulic de les aigües del riu Montnegre en el terme de Mutxamel, l'assut del Campello; el mateix riu Montnegre en aquest tram i els terrenys directament vinculats als edificis anteriorment citats i les riberes del riu.

b) Definició literal de la delimitació:

Origen: punt d'intersecció de la parcel·la 03090A007000550000GT (parcel·la 55, polígon 7) amb el pont que creua el riu Montnegre de la carretera d'Alacant i el camí que constitueix la parcel·la 9062 del polígon 8, anomenat en el pla punt A, coordenades UTM (X 723207,88, Y 4256740,47).

Sentit: horari

Línia delimitadora: des de l'origen punt A de la delimitació, la línia segueix en sentit horari cap a l'est seguint la vora del camí que constitueix la parcel·la 9062 del polígon 8 fins a arribar al punt (X 723207,88, Y 4256740,47). Des d'allí, la línia gira cap al sud travessant el llit del riu fins al punt (X 723207,88, Y 4256740,47). La línia gira de nou cap a l'oest seguint el límit de les parcel·les 87, 88 i 400 del polígon 8. En el punt (X 723207,88, Y 4256740,47), la línia gira cap al sud-est per la vora de la parcel·la 91 fins a arribar a la seua cantonada aquest, gira cap al sud pel perímetre d'aquesta parcel·la fins al punt (X 723207,88, Y 4256740,47) i continua després per la vora de la carretera CV-800 que coincideix amb el límit de les parcel·les 91, 93, 94 i 5 del polígon 8 fins a arribar de nou al pont sobre el riu del qual partia l'entorn. La línia segueix en el punt (X 723207,88, Y 4256740,47) el contorn del pont per a acabar de nou en el punt A.

c) Delimitació gràfica: s'adjunta pla en l'annex al document.

5. Relació i descripció dels immobles que es troben dins dels dos entorns de protecció amb categoria de bé de rellevància local:

Els immobles que conformen part d'aquest sistema hidràulic, i que es troben dins dels entorns delimitats, el Molí Nou i l'assut del Campello, tindran la consideració de béns de rellevància local i s'inclouran en el catàleg de proteccions municipal, secció de patrimoni cultural.

5.1. Dins de l'entorn de protecció de l'Assut de Mutxamel

– Molí Nou: molí fariner de dues moles del segle XVI en el marge esquerre del riu Montnegre, aigües amunt de l'assut de Mutxamel. Probablement és un dels més antics de la conca del Montnegre, ja marcat en els plans de l'horta d'Alacant de l'any 1585. Ho va descriure Jouvin en 1672, en el seu viatge cap a Xixona, ja que l'antic camí passava pel seu costat. En 1700 pertanyia a Gaspar Ferrandix, i en 1774 a Gaspar

Origen: punto A, esquina noroeste de la parcela 03090A006000680000GA (parcela 68, polígono 6), coordenadas UTM (X 721581,73, Y 4257628,58)

Sentido: horario

Línia delimitadora: desde el origen punto A de la delimitación, la línea sigue en sentido horario en dirección sureste por la línea delimitadora de la parcela 67 del polígono 6 de Mutxamel. Continúa el límite por el perímetro de esta parcela en dirección norte y después en dirección sureste hasta el punto (X 721581,73, Y 4257628,58). Desde allí, la línea continua hasta el sur por el límite de la misma parcela y cruza el cauce del río hasta llegar al punto (X 721581,73, Y 4257628,58) de la parcela 9012 del polígono 6. La línea sigue por el borde de esta parcela hasta el punto (X 721581,73, Y 4257628,58). Desde allí, el límite del entorno gira hacia el oeste siguiendo el límite de las parcelas 61, 63 y 64 del polígono 6. En la esquina oeste de la parcela 64, la línea gira hacia el norte hasta la esquina norte de la misma parcela (X 721581,73, Y 4257628,58), punto en el que la línea se dirige hacia el oeste siguiendo el cauce del río por el límite de las parcelas 66 y 67 del polígono 6 hasta llegar a la intersección de la parcela 67 con el camino del Molí Nou, (X 721581,73, Y 4257628,58). La línea después gira hacia el punto A siguiendo el límite de dicho camino y el borde de la parcela 68.

c) Delimitación gráfica: Se adjunta plano en el anexo al documento.

4.2. Entorno de protección del monumento Azud de Sant Joan:

a) Justificación

Se incluye en el entorno de protección la unidad paisajística formada por la cuenca del río Montnegre, acotada también por los caminos más próximos desde donde es posible la contemplación del bien de interés cultural. Para la concreción del ámbito del bien de interés cultural en las franjas establecidas por distancias al eje del río se estará a su constatación con la realidad física del mismo. Se consideran incluidos en el ámbito propuesto, uno de los edificios de mayor relevancia vinculados con el aprovechamiento hidràulico de las aguas del río Montnegre en el término de Mutxamel, el azud de El Campello; el mismo río Montnegre en este tramo y los terrenos directamente vinculados a los edificios anteriormente citados y las riberas del río.

b) Definición literal de la delimitación:

Origen: punto de intersección de la parcela 03090A007000550000GT (parcela 55, polígono 7) con el puente que cruza el río Montnegre de la carretera de Alicante y el camino que constituye la parcela 9062 del polígono 8, llamado en el plano punto A, coordenadas UTM (X 723207,88, Y 4256740,47).

Sentido: horario

Línia delimitadora: desde el origen punto A de la delimitación, la línea sigue en sentido horario hacia el este siguiendo el borde del camino que constituye la parcela 9062 del polígono 8 hasta llegar al punto (X 723207,88, Y 4256740,47). Desde allí, la línea gira hacia el sur atravesando el cauce del río hasta el punto (X 723207,88, Y 4256740,47). La línea gira de nuevo hacia el oeste siguiendo el límite de las parcelas 87, 88 y 400 del polígono 8. En el punto (X 723207,88, Y 4256740,47) la línea gira hacia el sureste por el borde de la parcela 91 hasta llegar a su esquina este, gira hacia el sur por el perímetro de dicha parcela hasta el punto (X 723207,88, Y 4256740,47) y continua después por el borde de la carretera CV-800, que coincide con el límite de las parcelas 91, 93, 94 y 5 del polígono 8 hasta llegar de nuevo al puente sobre el río del que partía el entorno. La línea sigue en el punto (X 723207,88, Y 4256740,47) el contorno del puente para acabar de nuevo en el punto A.

c) Delimitación gráfica: se adjunta plano en el anexo al documento.

5. Relación y descripción de los inmuebles que se encuentran dentro de los dos entornos de protección con categoría de bien de relevancia local:

Los inmuebles que conforman parte de este sistema hidràulico, y que se encuentran dentro de los entornos delimitados, el Molí Nou y el azud de El Campello, tendrán la consideración de bienes de relevancia local y se incluirán en el catálogo de protecciones municipal, sección de patrimonio cultural.

5.1. Dentro del entorno de protección del Azud de Mutxamel

– Molí Nou: molino harinero de dos muelas del siglo XVI en la margen izquierda del río Montnegre, aguas arriba del azud de Mutxamel. Probablemente es uno de los más antiguos de la cuenca del Montnegre, ya marcado en los planos de la huerta de Alicante del año 1585. Lo describió Jouvin en 1672 en su viaje hacia Jijona, ya que el antiguo camino pasaba por su lado. En 1700 pertenecía a Gaspar Ferrandix, y en

Fernández de Mera. Llavors es descrivia amb dues moles i pel que sembla va ser establert de nou en 1771, probablement després de la seua destrucció per alguna riuada. Entre els anys 1827 i 1830 el seu amo, Juan Rovira, va pretendre canviar-lo de lloc per a aprofitar el cabal d'una mina situada en el marge oposat del riu. Segons Brotons va funcionar fins a la Guerra Civil. Relaten els majors del lloc que es deia així perquè era el nové, tant si es comptava des del pantà, com si es feia des de l'últim, aigües avall. El molí té un cos principal de planta rectangular amb coberta de teula a dues aigües. Manté part de la maquinària tradicional, però el seu estat de conservació és molt deficient.

El Molí Nou és un antic molí d'aigua posseïdor de la condició jurídica patrimonial de BRL en aplicació de la disposició addicional cinquena de la Llei de Patrimoni Cultural Valencià.

5.2. Dins de l'entorn de protecció de l'Assut de Sant Joan

– Assut del Campello i inici de la séquia d'aquest nom: es considera respecte als altres dos assuts com a obra menor, encara que té el mateix interès i està ben projectat i construït. Actualment quasi amagat per l'exuberant vegetació que cobreix el llit del riu en aquesta zona.

És un conjunt de dos murs disposats en una gorja del riu, la més pròxima a la mar. Un dels murs és transversal al llit del riu, amb un contrafort de fàbrica situat en les proximitats del marge esquerre. L'altre extrem té un contrafort que aprofita parcialment un conjunt de roques existents a la meitat del llit. A diferència de les preses situades més amunt, aquesta no ocupa en la seua longitud la totalitat del llit, sinó que és aproximadament la meitat. Un dels murs recolza en el marge esquerre, on existeix un estrep d'obra de fàbrica, entre ell i el talús del terreny està la comporta d'entrada a la séquia que condueix l'aigua cap a terres del Campello. Aquesta séquia compta amb un sistema de ressalts que retornen al riu l'excés d'aigua sobrant en aquesta.

Després dels estudis d'Armando Alberola, trobem dades de l'existència d'una xicoteta presa en el curs sota del riu Montnegre des de finals del segle XVIII que seria, potser, destruïda per diferents riuades. Des de principis d'agost de 1811, hi ha constància documental de la intenció de construir un assut, ja que l'arquitecte Juan Baptista Lacorte havia proposat la seua construcció a 50 varas –al voltant de 800 metres– de la presa de Sant Joan d'Alacant. Però, no seria fins a 1824 quan els llauradors del Campello ho sol·licitaren formalment a la ciutat d'Alacant.

Després de diverses consultes i discussions, es va decidir que l'arquitecte Antonio Jover dissenyaria els plans i elaboraria els plecs per a l'execució de les obres. Una Reial ordre, expedida a Madrid el 13 de maig de 1828, instava a la construcció immediata d'aquest assut. No obstant això, en 1840 encara no s'havia col·locat cap pedra, que degué quedar acabada cap a 1843 perquè és citat per l'enginyer francès Maurice Aymard i, posteriorment, per Joaquín Roca de Togores en la seua memòria sobre l'estat de l'agricultura a la província d'Alacant. Amb posterioritat, en els anys 1868 i 1874, la presa va ser objecte de millores; i s'hi efectuaren importants reparacions en 1888.

Per tant, aquesta presa menor només va funcionar des de meitat del segle XIX fins a principis del segle XX encara que, açò era encara menys previsible, ja que només resultava actiu quan als altres dos assuts els sobrava aigua o les crescudes eren de gran volum. Fins als anys 30 del segle XX, aquest assut ha sigut mantingut i atés. El seu últim assuter va ser Saoro, La Canaleta.

Aquesta construcció hidràulica derivava les aigües pel marge esquerre, mitjançant una boquera anomenada séquia de Cerdà, beneficiant una superfície de 320 hectàrees situades en la partida casa Marco, els voltants del Campello i Les Coves. Aquestes terres disposaven únicament d'aquest sistema de reg; per tant, els seus cultius es reduïen a ametlers, garroferes i oliveres.

1774 a Gaspar Fernández de Mera. Entonces se describía con dos muelas y, al parecer, fue establecido de nuevo en 1771, probablemente tras su destrucción por alguna riada. Entre los años 1827 y 1830 su dueño, Juan Rovira, pretendió cambiarlo de lugar para aprovechar el caudal de una mina situada en la margen opuesta del río. Según Brotons, funcionó hasta la Guerra Civil. Relatan los mayores del lugar que se llamaba así porque era el noveno, tanto si se contaba desde el pantano, como si se hacía desde el último aguas abajo. El molino tiene un cuerpo principal de planta rectangular con cubierta de teja a dos aguas. Mantiene parte de la maquinaria tradicional, pero su estado de conservación es muy deficiente.

El Molí Nou es un antiguo molino de agua poseedor de la condición jurídico-patrimonial de bien de relevancia local en aplicación de la disposición adicional quinta de la ley del patrimonio cultural valenciano.

5.2. Dentro del entorno de protección del Azud de Sant Joan

– Azud de El Campello e inicio de la acequia de dicho nombre: se considera respecto a los otros dos azudes como obra menor, aunque tiene el mismo interés; está bien proyectado y construido. Actualmente, casi escondido por la exuberante vegetación que cubre el lecho del río en esta zona.

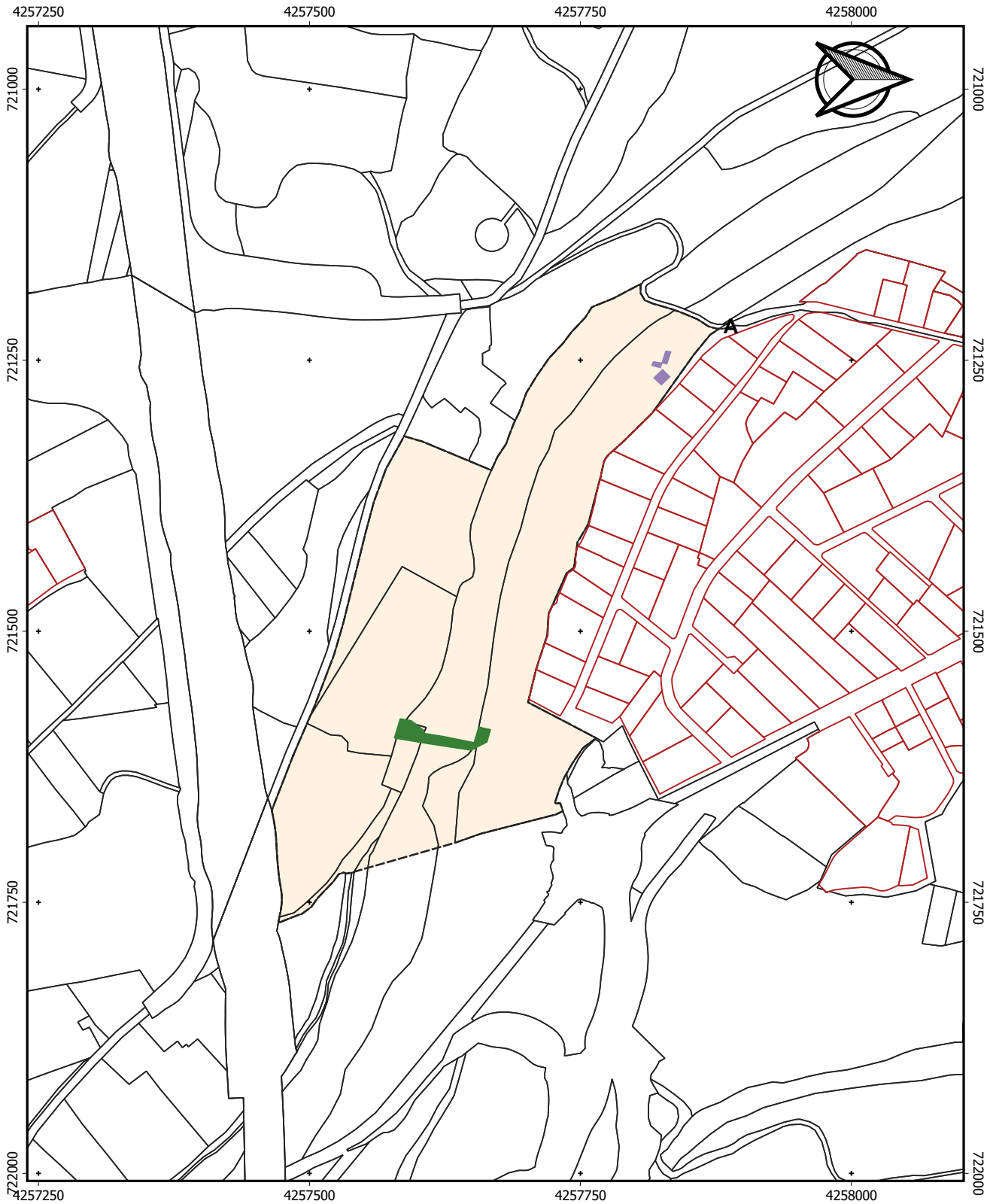
Es un conjunto de dos muros dispuestos en una hoz del río, que es la más pròxima al mar. Uno de los muros es transversal al cauce del río, con un contrafuerte de fàbrica situado en las proximidades de la margen izquierda. El otro extremo tiene un contrafuerte que aprovecha parcialmente un conjunto de rocas existentes en mitad del cauce. A diferencia de las presas situadas más arriba, esta no ocupa en su longitud la totalidad del cauce, sino que es aproximadamente la mitad. Uno de los muros se apoya en la margen izquierda, donde existe un estribo de obra de fàbrica, entre este y el talud del terreno está la compuerta de entrada a la acequia que conduce el agua hacia tierras de El Campello. Esta acequia cuenta con un sistema de aliviaderos que devuelven al río el exceso de agua sobrante en la misma.

Tras los estudios de Armando Alberola, encontramos datos de la existencia de una pequeña presa en el curso bajo del río Montnegre desde finales del siglo XVIII que sería, quizás, destruida por diferentes riadas. Desde principios de agosto de 1811, hay constancia documental de la intención de construir un azud ya que el arquitecto Juan Bautista Lacorte había propuesto su construcción a 50 varas –alrededor de 800 metros– de la presa de Sant Joan d'Alacant. Pero, no sería hasta 1824 cuando los labradores de El Campello lo solicitaron formalmente a la ciudad de Alicante.

Tras diversas consultas y discusiones, se decidió que el arquitecto Antonio Jover diseñaría los planos y elaboraría los pliegos para la ejecución de las obras. Una real orden, expedida en Madrid el 13 de mayo de 1828, instaba a la construcción inmediata de este azud. Sin embargo, en 1840 aún no se había colocado ninguna piedra aunque debió quedar terminada hacia 1843 porque es citado por el ingeniero francés Maurice Aymard y, posteriormente, por Joaquín Roca de Togores en su Memoria sobre el estado de la agricultura en la provincia de Alicante. Con posterioridad, en los años 1868 y 1874, la presa fue objeto de mejoras; en la que se efectuaron importantes reparaciones en 1888.

Por tanto, esta presa menor solo funcionó desde mitad del siglo XIX hasta principios del siglo XX, aunque este azud era todavía menos previsible ya que solo resultaba activo cuando a los otros dos azudes les sobraba agua o las crecidas eran de gran volumen. Hasta los años treinta del siglo XX, este azud ha sido mantenido y cuidado. Su último azutero fue Saoro «la Canaleta».

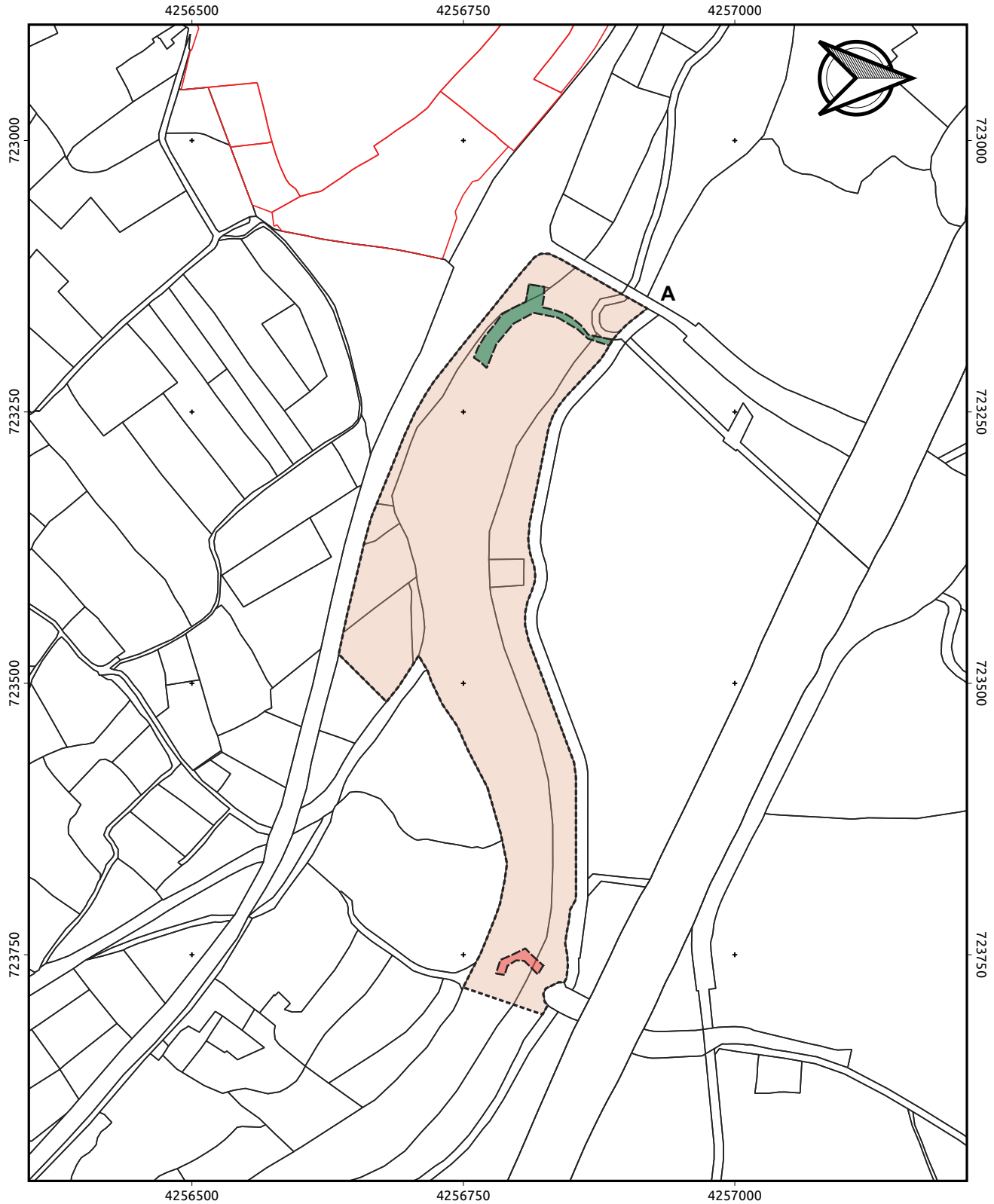
Esta construcció hidràulica derivava las aguas por la margen izquierda, mediante una boquera llamada acequia de Cerdà, beneficiaba una superficie de 320 hectàreas ubicadas en la partida Casa Marco, en las inmediaciones de El Campello y Les Coves. Estas tierras disponían únicamente de este sistema de riego; por tanto, sus cultivos se reducían a almendros, algarrobos y olivos.

<p>ANNEX II: DELIMITACIÓ GRÀFICA ANEXO II: DELIMITACIÓN GRÁFICA</p> <p>ASSUT DE MUTXAMEL AZUD DE MUTXAMEL (MUTXAMEL)</p>	<ul style="list-style-type: none"> B.I.C. B.R.L. ENTORN-ENTORNO	<p style="text-align: center;">75 0 75 150</p> <p style="text-align: center;"> GENERALITAT VALENCIANA</p>
---	---	---

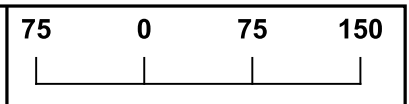
<p>ANNEX II: DELIMITACIÓ GRÀFICA ANEXO II: DELIMITACIÓN GRÁFICA</p> <p>ASSUT DE MUTXAMEL AZUD DE MUTXAMEL (MUTXAMEL)</p>	<p> B.I.C.</p> <p> B.R.L.</p> <p> ENTORN-ENTORNO</p>	<p style="text-align: center;">75 0 75 150</p> <p style="text-align: center;"> GENERALITAT VALENCIANA</p>
---	---	---

ANNEX II: DELIMITACIÓ GRÀFICA
ANEXO II: DELIMITACIÓN GRÁFICA

ASSUT DE SANT JOAN
AZUD DE SANT JOAN
(MUTXAMEL)

- B.I.C.
- B.R.L.
- ENTORN/ENTORNO

<p>ANNEX II: DELIMITACIÓ GRÀFICA ANEXO II: DELIMITACIÓN GRÁFICA</p> <p>ASSUT DE SANT JOAN AZUD DE SANT JOAN (MUTXAMEL)</p>	<ul style="list-style-type: none"> B.I.C. B.R.L. ENTORN/ENTORNO 	<div style="text-align: center;"> <p>75 0 75 150</p> </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> <p>GENERALITAT VALENCIANA</p> </div>
--	---	---